

Kapitola 2

Co říkají

i bez omezení ze strany diktátorské kontroly, takže nevíme, jestli všechno to utrpení mělo „nějaký smysl“.

Další věci, které nevíme, se týkají velkých událostí národní historie, nevíme, kolik lidí bylo zabito 4. června 1989, když Lidová osvobozenecká armáda vyčistila pekingské Náměstí nebeského klidu (Tchien-an-men), zdali se jednalo o stovky nebo tisíce, ani netušíme, kolik z těch, co bylo zabito, byli přímí aktéři a kolik mrtvých bylo z řad neúčastněných diváků či kolik lidí bylo zabito na jiných místech Pekingu a kolik jinde v zemi.

Je toho spousta, co nevíme, a kolem se točí mnoho falešných a propagandistických informací.

Průvodcem pozorovatele musí být skepticismus, stálá a všudypřítomná nedůvěra.

Veškerá lidská aktivita je řízena idejemi, jež dávají smysl volbám a činům člověka. Vytváříme ideje, abychom sami sobě dávali smysl a ujišťovali se o sobě samých, a jakmile se ideje uchytí, zpětně utvářejí způsob našeho myšlení a konání. V kolektivních aktivitách, jako jsou vládnutí, sdílené myšlenky, které jsou často označovány za „politickou kulturu“, podmiňky spoluputvářejí činy a akce. Moc idejí je velká. „Třeba správné, třeba špatné,“ prohlásil ekonom John Maynard Keynes, „myšlenky jsou silnější, než se obvykle věří. Jenomže svět je jimi ovládnán poněkud méně.“⁵⁷ Když se ptáme, jakého druhu je stát, prvním krokem k odpovědi je prozkoumání idejí, které formují jeho vedení.

Vůdčí ideje mohou být dvojího druhu: buď ukazatele, nebo příkazy. Ukazatele jsou znamením, podle nichž se orientuje veřejná politika. Autoritářští vůdci Jižní Koreje měli jako svoji vůdčí ideu myšlenku „modernizace“. Jejich stát se měl stát plně vyspělým příslušníkem rodiny moderních zemí. To ospravedlňovalo jejich vládu a řídko směřování jejich politiky.

Příkazy definují mnohem silněji než ukazatele cíl vládnutí a oddělují právo od špatné politiky, založené na používání síly a autority. V Číně v období

⁵⁷ Keynes, *General Theory*, poslední stránka.

vlády Mao byla vůdčí ideou-příkazem myšlenka permanentní revoluce a cokoliv, co bylo polkrokové, bylo správné, a cokoliv tomu stálo v cestě, bylo nepravdivé. Ideje získávají sílu příkazů, jakmile na sebe berou podobu systému víry. Systémy víry představují hierarchicky uspořádané myšlenky, jež jsou více či méně logicky koherentně organizovány a odvozeny z toho, co je považováno za absolutní pravdu. Systémy víry mohou být religiózní nebo sekulární. Sekulárními systémy víry jsou ideologie. Pokud má Keynes pravdu, že ideje jsou mocnou zbraní, pak ideologie jsou ultra mocné a ultra nebezpečné.⁵⁸

Ideologie mohou převzít vedení – dokladem toho je devastace a utrpení, které na lidech, zemích a civilizacích spáchaly pod vlajkou ideologií různé režimy. Vysvětlují historii a neodvratný osud, osud především, způsobem, který se zdá pravdivý všem, kdo byli ideologiemi polapeni. Dělalji z lidí jak ovládané, tak ovládaající, či alespoň z mnoha z nich věřící. Inspirují tyto věřící a ospravedlňují režimy, které pak prezentují samy sebe jako jejich opatrovníky a ochránce. Podvádějí lidi bez ohledu na pravdu, fakta a mravní zásady. Kréda víry přejímají vládu. A stoupenci opravdu věří příběhům ideologie. Sami se jim podrobují a stávají se stoupenci poslání. Ideologie jim poskytuje jistotu a zbavuje pochybností. Dosahuje se toho silou, jež je nutí akceptovat například to, že účel světi prostředky a že účinné prostředky konají vždy dobro, i když ve skutečnosti ubližují. Vůdci šíří, upevňují a propagují oficiální ideologii, ale pak se sami stávají vězni svého přesvědčení, které šíří a znovu obnovují. Když dovolíte ideologii, aby vládla, stáváte se jejím nástrojem, stejně jako ona je vašim.

Systém myšlenek a idejí je ideologií, jakmile získá sílu víry. Ale k její charakterizaci nestačí jen to, že političti vůdci platí planými sliby. Politická ideologie je také odvozena od představy o osudu a utopii. A tato představa slouží jako konečný účel a ospravedlňuje způsob vládnutí. Čínští vůdci se zakládají marxismem-leninismem a Mao Ce-tungovými myšlenkami, avšak to nic neříká o tom, že by to byly principy, ve které věří v ideologickém slova smyslu. Na druhé straně, jestli se otočili zády k dědictví ideologie maotismu,

⁵⁸ Můj názor, že ideje působí jako mocná zbraň a že ideologie jsou nebezpečné a že tyto síly a nebezpečí jsou často přehlíženy a podceňovány, je silně ovlivněn pracemi Isaiaha Berlina, jako je například soubor esejů, který vyšel pod titulem *The Crooked Timber of Humanity*.

není nevyhnutelné tvrdit, že neexistuje nic, v co by věřili, že neabsorbovali jiné ideje, aby ospravedlnili sami sebe. Tyto ideje mohou postupně nabýt síly ideologie. Všechny režimy používají příběhy, kterými se prezentují svému lidu i světu, ale příběh ještě není ideologie. Narativ se stává ideologií, jakmile se stane sofistikováním, trvajícím a obsahuje vyprávění o historickém poslání a vábí k sobě sílou víry.⁵⁹

Čínští vůdci jsou opatrní a zdrženliví, pokud jde o vysvětlování sebe samých. Je zřejmé, že jsou ambiciózní, ale často opatrní na to, aby mluvili jasným jazykem. Víme, že se o sobě domnívají, že jsou něco zvláštního – jejich instituce mají přece „čínské rysy“ – ale je nepravděpodobné, že byste přinutili čínského vůdce, aby vám hleděl přímo do očí a řekl, že „tohle, A, B a C, je přesně to, k čemu směřujeme a co chceme udělat.“

Máme však k dispozici vodítka k tomu, abychom pochopili, jak vlastně myslí. Nevíme, jaké jsou jejich myšlenky, ale s jistotou dávkou přiměřenosti můžeme formulovat určité hypotézy o tom, jak fungují a sami rozumí účelu vládnutí. Signály, které vysílají ohledně účelu své vlády, nejsou konzistentní a v čase se mění. Předěl se dostal po Maově éře s obratem k reformám a otevření se světu. Může to snad být prezentováno jako posun od ideologického fanatismu k reformnímu pragmatismu. Avšak lze to také interpretovat tak, že k posunu došlo spíše v praxi fungování státu než v ideách státu, přinejmenším z hlediska delšího období.

Mnohé z toho, co vůdci po Maovi řekli a udělali, naznačuje konec ideologie, což je přijatelná hypotéza. Nicméně státostrana je struktura, která ideologii potřebuje. Stát se ospravedlňuje stranou, avšak sama strana potřebuje svoje vlastní ospravedlnění a nemá nic jiného, k čemu by se mohla obrátit na pomoc, než oblast idejí. Strana vyžaduje poslušnost, ale pokud to má dávat smysl, musí usilovat o účel, který legitimizuje její nárok na poslušnost. Jelikož si státostrana nárokuje mnohé – absolutní právo vést a absolutní povinnost každého, aby ji následoval – zdálo by se, že potřebuje účel, který je důležitý a velkolepý.

V období od smrti ideologie po obrození ideologie se objevily tři možné hypotézy, které proces vysvětlují. Nazývám je „hypotéza triviality“, „hypotéza sociální“ a „hypotéza síly“.

⁵⁹ Pro pohled na čínský režim a jeho potřebu zakládajícího příběhu viz Zhang, *The China Horizon*.

Hypotéza triviality

Některá fakta jsou daná. Čínský stát je konstituován jako státostrana. Je podřízen dvěma základním prioritám: neustálému trvání režimu samotného a ochraně územní integrity státu.

Otázka tedy zní: Co dalšího obsahuje? Moji první hypotézou je to, že víc neobsahuje nic. Čínský stát je silný, ale nemá jiný účel než využívání síly sebe samého. Neobsahuje žádnou ideologii, žádný socialismus, žádnou vízi toho, že by se měl mít čínský lid dobře, žádnou ideu týkající se jeho kvality nebo slávy. Všechno ostatní je užitečné a slouží ekonomickému růstu, modernizaci, zmiřňování chudoby, síle a postavení ve světě, poskytování veřejných služeb, ekonomickým a sociálním reformám, stabilitě – zkrátka čemu-koliv. Vůdci často hovoří o „stabilitě“ a tato hypotéza tvrdí, že v konečných důsledcích nemají na mysli nic jiného.

Nazyvám tuto hypotézu triviální ne z toho důvodu, že by mohla z čínského státu činit nezajímavou a bezvýznamnou zemi. Je a bude i nadále silným státem. To by bylo triviální v tom smyslu, že by to nepřidávalo nic ke jménu státu kromě síly a nic, čím by se mohl prezentovat před ostatními s výjimkou své velikosti. Byl by to stát s ničím, co by jej mohlo činit váženým a majícím nějakou hodnotu.

Nejedná se o za vlasů přitaženou hypotézu. Většina diktatur slouží jen sama sobě a vlastní síle nebo využívá sílu ve prospěch svých vládců či jejich tříd. V dnešním čínském státním kapitalismu, ve kterém vůdci, jejich rodiny a přátelé obohacují sami sebe tak nestoudně ohromným způsobem, nevidí někteří v Číně nic jiného než kleptokrati anebo maňánský stát. Pod Maem byl čínský stát státem, který sloužil ideologickým účelům. Mao dokázal jít do extrémů, které tomuto účelu sloužily; dokonce do té míry, že zlikvidoval stranický aparát, když dospěl k přesvědčení, že se odchýlil od svého pravého poslání. Pořád se tvrdí, že se jedná o socialismus – byť s čínskými rysy, což znamená, že je to cokoliv, co zrovna vůdci dne řeknou –, i když to nemusí být víc než jen póza a propaganda. Stále se jedná o socialismus ve smyslu vlády a kontroly leninskou stranou, ale ve skutečnosti jde jen o sebezáchovu. Vládcí drží neustále trvání režimu jako cíl sám pro sebe bez toho, že by jakkoliv vážali nebo pociťovali rozpak. V debatě v médiích v roce 2013, jež se týkala postavení ústavy, kterou povzbuzovaly zjevně reformistické signály nových vůdců, se oficiální linie brzy zvrátila do pozice varující před

„konstitucionalismem“ jako nepřitelem čínského systému. Zčásti protože podkopával stabilitu, která zaručovala nadřazenost strany nad právem. Politické vedení po Tengovi bylo kolektivní a v rukou je třímali relativně bezbarví byrokraté. A může být mimo kapacitu klíky technokratů přijít s nějakou vízí a představit nějaký smysluplný morální účel. Žádný pozorovatel nemůže najít nějakou obtíž ve sladování činnosti, které se odehrávají, od režimu, jež je postaven na účelu uchovávání sebe samotného a – ničím dalším.

Hypotéza triviality je konzistentní se státem, který tvoří státostranu. Pokud tuto myšlenku aplikujeme na Čínu, pak hypotéza předpokládá, že se státostrana odvrátila od ideologie a učinila svým jediným cílem zachování sebe samé. Pak se stát uchová a nerozpadne se, jelikož struktura státostраны mu poskytuje nepřekonatelný aparát, který umožňuje ovládat a kontrolovat.

Triviální stát neznamená slabý stát. Vojenské diktatury, které byly kdy si široce rozšířeny v Latinské Americe či která vládla ještě donedávna v Myanmaru, mohou být nelídné, jakmile se dostanou k moci, a bez slitování mohou používat sílu, ale pořád zůstávají triviální. Stát, který je oddán jen podpoře sebe samého, je silný, jak jen může být. Sledování jen síly ještě není důkazem toho, že se nejedná o triviální stát. Pokud je čínský stát triviální, pak je triviální jen ve své síle.

Ani triviální stát neznamená, že se nutně jedná o pasivní stát. Primitivní stát může dobře vložit veškerou svoji víru v sílu a represí, avšak sofstikované státy bude aktivistický. Bude podepírat sám sebe a k uplatňování kontroly si navíc bude kupovat legitimitu. Stávající čínský stát je v tomto smyslu sofstikovaným státem a můžeme diskutovat o tom, jestli přerod v provozování státní praxe, který následoval po období reformu a otevírání se, způsobil, že se už jedná o stát více sofstikovaný a méně diktátorský. Ale tento čínský stát je zjevně aktivistický. Podstatným způsobem sleduje cestu ekonomického růstu. Proto jsou také jeho pozorovatelé tak senzitivní ke každé změnce oslabení tempa růstu. Pokles v oficiálně vyhlášeném tempu růstu dejme tomu z 8 na 7 procent neznamená nic moc ekonomicky, ale pro Čínu je signifikantní, protože je tělem i duší oddána ekonomickému růstu, jenž představuje opodstatnění existence státu a jeho legitimity. Bezhlavě střihání magie růstu HDP je konzistentní s teorií, že se jedná o stát, ve kterém vůdci rozumějí jen pozlátku růstu, avšak nemají žádnou představu o tom, čemu by měl růst sloužit.

Softstikovaný stát pravděpodobně znamená stát aktivní, obecně zejména ve veřejné politice. Vyžaduje pořádek a stabilitu a bude chtít, aby fungovaly efektivně. Je pravděpodobné, že bude vystavovat na odiv řadu politických programů a přístupů, počínaje obranou a konce sférou sociálního zabezpečení, jak mu jen zdroje dovolí. Nicméně tyto programy a přístupy jsou limitované co do obsahu v tom smyslu, že slouží státu jako takovému a jeho legitimitě.

Triviální stát je neideologické povahy. Není instrumentem dosažení nějakého vyššího účelu či ideje. Existuje a slouží jen sám sobě a stabilitě a ničemu jinému. Což ovšem nikterak neznamená, že by vůdci státu nepoužívali ideologický jazyk, když se to zrovna hodí, anebo, například, nezahalovali se do plášťů nějakého efektivního národního narativu, nicméně státní politika nebude oddána vzestupu nějaké ideologie. Čínští vůdci vskutku mluvívali ideologickým jazykem – jsou „socialističtí“ ve všech svých činech – ale je v tom nějaká realita, které jsou zavázáni a oddáni, či je to jenom předstírání z důvodů tradice a stávající prospěšnosti?

Pro obvyčejné lidi není triviální stát nutně špatnou věcí. Nebude se chovat represivně z důvodů ideologických, ale jen z důvodů opatrnosti, tedy to nejspíš bude znamenat jen mírnou represi. Triviální diktatura pravděpodobně uzavře se svým obyvatelstvem nepsanou dohodu, na jejímž základě budou lidé pokračovat ve svém životě způsobem, jakým chtějí, tak dlouho, dokud to státu nebude působit skutečně vážné problémy.

Nicméně triviální stát má vždy jeden nevyhnutelný velký problém, totiž se svým sebeuposuzováním a sebehodnocením. Je jen pro sebe a v silném slova smyslu pro nikoho dalšího. Je to jako prázdnota intelektuála, která z něj činí člověka zranitelného kritikou a náchylného k nejistotě a pochybnostem nad sebou samým. Vůdci takového státu žijí ve strachu, protože vědí, že nevládní žádou legitimitu s výjimkou té, kterou si získávají předstíráním, kupují udělováním odměn a uplácením veřejnou politikou. Budou riskovat, pokud budou využívat represi víc než opatrně v míře, která je nezbytná; a budou také v jejím používání nevypočitatelní. Možná se chytí do pastí bludného kruhu, ve kterém budou represe probouzet vzdor a vzdor je bude nutit k ještě větší represím.

V mezinárodním ohledu je chování triviálního státu s velkou pravděpodobností nevypočitatelné. Pokud je chytrý, bude se vyhýbat avanturismu, protože ten se mu může vrátit v podobě problémů pro něho samotného,

což by mohlo znamenat dobrou zprávu pro jeho sousedy. Ale může si s sebou do vztahu k okolí přenést nedostatky pevného zakotvení u sebe doma, což z něj učiní na světové scéně úzkostlivého a paranoidního hráče. Státy, které si nejsou doma jisty sebou samými, se mohou pokusit najít nepřítel někde v cizině.

Bezúčelná síla může vytvářet nebezpečnou konstelaci. Stát, který kromě své síly nemá jiné struny, na které by mohl hrát, nemá k dispozici žádný jiný způsob sledování vlastních zájmů než váhu zastrážování a sílu. Čínský stát je zastrážující a šikanózní. Třeba je to tím, že nemá žádnou jinou možnost, jelikož nemá žádnou vizi než to, že by se měl stát větším, než jsou jiní. Možná že vůdci státu vědí, že i když očekávají prokazování respektu od druhých, nemají žádnou představu o tom, k čemu by měli chovat respekt oni sami, proto neznají ani žádný jiný způsob, jak si získat respekt druhých než jen šířením strachu. Čínské výhrůžné chování vůči sousedům je záhada. Pokud by si byli čínští vůdci jisti sami sebou a cítili se ve svém modelu vládnutí bezpečně, proč by neměli být velkodušní a neurovnávali nicotné spory se svými malými sousedy upuštěním chlupu ve formě velkorysosti, aby na oplátku sklidili opravdový respekt ve světě? Protože jediným způsobem, jak získat pevnou oporu doma, je chovat se mocensky navenek, stát, který je triviální doma, je nucen předvádět se a být agresivní v zahraničí.

Stát, který se spoléhá jen na tvrdou sílu, bude vždy zranitelným státem, ať už je jakkoliv velký; a z toho důvodu může být opět velmi nebezpečný. Doma zůstane opovrhovaným, být obávaným. Bude postrádat autoritu účelu a bude si vědom toho, že jeho vlastní obyvatelstvo je mu užitečné, ale není žádným partnerem. Ba co hůř, bude muset svoje obyvatelstvo kontrolovat pomocí represí, protože nebude schopen z něj učinit svoje stoupence. V zahraničí možná dokáže najít jiné státy, které jsou obávané pro svoji velikost, nikoli však respektovány pro svoje kvality. Bude tak možná moci pokročit v prosazování svých zájmů, ale nebude moci aspirovat na skutečně vedoucí pozici, protože nebude mít nic, čím by si získal obdiv jiných, které by jej následovaly.

Všechny státy sledují svoje zájmy a využívají k tomu jakoukoliv sílu, kterou mají k dispozici, ale ne všechny státy definují svoje zájmy úzce a ne všechny státy spoléhají jen na sílu, aby v prosazování svých zájmů postupily dál. Některé státy definují samy sebe cílem či posláním, které v jistém ohledu přesahuje jen jejich vlastní zájem. Moje hypotéza triviality je založena na

tom, že čínský stát je svým vlastním účelem a že dál tady není více méně nic. Takové mohou být i jiné státy, ale existují také země, které jsou inspirovány nějakým cílem, účelem. Zjevným příkladem takového státu je čínská Nemesis, kterou jsou Spojené státy. Jedná se o stát a politiku, které jsou slovy jejich vůdců zaměřeny na ochranu a podporu souboru hodnot, jako jsou svoboda a demokracie. Americký stát se světu prezentuje jako silný stát, který je ochotný vynakládat tuto svoji sílu, a nejen to. Jedná se také o stát, který symbolizuje jisté principy, které jsou povýšené na všeobecně platné a ctnostné. Což je někdy zdrojem kritiky amerického státu jako imperialistické země, protože je to chápáno jako příliš horlivé vnucování svých hodnot druhým. Ale když ostatní na Spojené státy pohlédnou, pak spatří stát, který něco symbolizuje a za něčím si stojí. Mohou jej mít rádi, nebo ne, ale vždy něco uvidí: principy, hodnoty, ideje a účel.

Dalším příkladem mohou být skandinávské země. Zde je stát ztělesněním „modelu“, který spojuje vysokou produktivitu ekonomiky se sociálním systémem založeným na solidaritě, slušnosti a rovnosti. To, co dává skandinávským režimům identitu ve světě, není to, že by prosazovaly svoje zájmy – tohle dělají všechny státy – ale to, že reprezentují principy, o kterých si ony i jiní myslí, že si zaslouží respekt. Navíc to provádějí úspěšně.

V obou případech, americkém i skandinávském, mají státy prospěch z toho, že se halí do pláštiku idejí. Spojené státy jsou světová mocnost, staly se jí pomocí síly, která budí strach, pomocí kulturních idejí, jež generují obdiv a někdy i závist. Skandinávské státy mají mnohem větší mezinárodní vliv, než jakého by dosáhly díky síle, jelikož jsou obdivovány, či přinejmenším se o nich ví, protože jejich model slouží jako morální ukazatel v globálním diskurzu způsobu řízení moderních kapitalistických států.

Problém s hypotézou triviality v případě současné Číny spočívá v tom, že ač není triviální státostrana nemožnou věcí, princip státostrany funguje na základě své vlastní logiky, ve které by absence ideologie mohla reprezentovat problematickou prázdnotu. Strana, která si nárokuje nadřazenost, potřebuje legitimitu. Tají musí poskytnout důvěryhodnost v tom smyslu, že existují důvody, proč by měla mít všechno pod kontrolou a proč by v této roli měla i nadále pokračovat. Stabilita pro stabilitu není dostatečně silný přiběh k tomu, aby se jím mohla obracet k obyvatelstvu, ani pro režim samotný, aby posiloval jeho sebedůvěru, a určitě ne v situaci, kdy se ještě připojí břemena diktatury, která s sebou vláčí. Na druhé straně pozemská

stabilita ve vyšším, nebeském zájmu je něco, o co se dá opřít a dodat smyslu nárokům silné kontrolní struktury na poslušnost.

Hypotéza sociální

V knize *Občan a duchovní (Citizen and Churchman)*, která vyšla v roce 1941, její autor William Temple, do roku 1942 arcibiskup z Canterbury, uvedl rozdíl mezi dvěma druhy států, které nazval „sociálními státy“⁶⁰ a „silovými státy“ (čímž zároveň uvedl do oběhu koncept „sociálního státu“). Sociálními státy pak byly myšleny ty demokratické a silovými státy ty komunistické a fašistické. V sociálních státech je účelem vládnutí ochrana všeobecné prosperity občanů a její vylepšování, ve státech síly je účelem vládnutí zveřejnění síly a sláva, osud a předurčení národa a občané jsou podřízeni státu a povinni mu sloužit. Rozdíl spočívá v ideách chápání vztahu stát – společnost, totiž zda stát slouží společnosti, či zda je společnost určena sloužit státu. Ať už je to tak či onak, přivádí nás to zpět k Georgi Orwellovi a jeho slově o tom, že vládnutí je „záležitostí života obyčejných lidí“. V sociálních státech jsou obyčejní lidé přičinou a stát instrumentem pro dosahování jejich dobra. V silových státech je stát důvodem a obyčejný člověk je redukován na nástroj jeho zvěčnění. Moje druhá hypotéza zní, že čínští vůdci si podle své představy vytvářejí na základě reformy a otevírání se světu svůj sociální stát. I když Čína nesměřuje k demokracii, může se proměnit v benevolentnější autokracii se sociálním zabezpečením jako výraznou komponentou veřejné politiky. Tuto hypotézu podporuje skutečnost, že v posledních letech je v Číně v mnoha ohledech budován působivý sociální stát. V práci *Poskytování veřejných statků v Číně v období přechodu (Providing Public Goods in Transitional China)* autor Tony Saich srovnává nedávný vývoj v oblasti sociálního zabezpečení a zdravotní péče s uznávanými teoriemi sociálního státu a v mnoha ohledech chápe Čínu jako stát, na který lze pohlížet jako na stát sociální. V Číně samotné znalci

⁶⁰ O překlad anglického termínu „welfare state“ do českého jazyka se vedou spory. Někdy se nepřekládá jako „sociální stát“, ale také jako „stát blahobytu“, „stát hojnosti“, „asistenční stát“, „stát veřejných sociálních služeb“ apod. V dalším se budu držet většího překladu „sociální stát“, který je zřejmě nejbližší tomu, co měl Temple, resp. autor na mysli. Pozn. překl.

režimu, kteří sami jsou sociálními reformátory, chápou svoji zemi tak, že je na cestě ke vzniku sociálního státu. Například Čeng Kung-čcheng, který je profesorem předmětu Sociální zabezpečení na Lidové univerzitě a členem stálého výboru Všečínského shromáždění lidových zástupců, ve své knize *Čínské sociální zabezpečení v průběhu třiceti let (China's Social Security during Thirty Years)* chápe sociální stát, který teď má podobu stavebního bloku výstavby společnosti, jako prostředek vzniku čínské „společnosti hojnosti“, jež by se měla konstitovat ke stému výročí revoluce v roce 2049.

Tato hypotéza vychází z toho, že čínský stát zahrnuje víc než jen snahu o sebezachování a že jeho vůdci se usilovně snaží najít ideu jeho účelu. Idea má charakter spíše něčeho jako mírného ukazatele, nejedná se tedy o systém s ideologickou silou. Jedná se o benevolentní ideu, a protože postrádá moc ideologického příkazu, čínský režim se skrze ji prezentuje jako pragmatická autokracie.

Čína se ekonomicky modernizuje a tržní socialismus je věcí minulosti. Nyní je příkazem dne konkurence a nerovnost, ale také sociální zabezpečení – standardní výbava sociálního kapitalismu. Jakkoliv představa o komunistické cestě k socialismu je opuštěna. Strana se ještě pořád označuje za „komunistickou“, ale jedná se už jen o historický jazyk.⁶¹ Byť se Čína modernizuje, modernizuje se způsobem, který je rozdílný od všech předchozích přístupů k modernizaci. Co to přesně znamená, není jasné, ale čínští vůdci netrpí nedostatkem sebevědomí, když prohlašují, že mají svůj vlastní model. Dělají to, co už před nimi udělali mnozí – věnují se růstu – avšak provádějí to způsobem, o kterém prohlašují, že je speciální. Odmítají „západní kapitalismus, který chápou jako nevypočitatelný a nestabilní, a přicházejí dle vlastních slov s novou zkušeností pevnějšího a trvalejšího rozvoje.

Čína je prastarý stát a stávající režim pokračuje ve starých tradicích. Čína se vždy považovala za „říši středů“, centrum světa, které je obklopeno jinými, jež jsou na nižší úrovni než ona. Dnešní čínský režim opět očekává něco z této staré tradice, totiž že se mu ti okolo budou podřizovat a prokazovat úctu. Ale nyní se už ono staré tvrzení o tom, že jsme lepší než druzí, opírá o to, jak režim opatruje jeho nový model. Co číní tento model nejen odlišný, ale také lepší, je skutečnost, že je socialistický. Všechno, co režim činí, je socialistické. Jejich tržní ekonomika je socialistická, jejich demokracie

⁶¹ Strana se oficiálně přestala nazývat „revoluční“ v roce 2002.

je socialistická, jejich právo je socialistické. V roce 2006 v reakci na obavy z rozdílu mezi městem a venkovem následkem prudkého hospodářského růstu vůdci spustili pod sloganem budování „nového socialistického venkova“ program reformy venkova.

Sociální hypotéza je brána vážně. Existuje těsná spojitost mezi teorií socialismu a teorií sociálního státu. A existují dvě teoretické verze socialismu, jedna revoluční, komunistická a druhá sociálnědemokratická, jež se děje cestou postupných reform. Spojitost socialistické teorie a teorie sociálního státu spočívá v ambiciózním systému sociálního zabezpečení, jenž je považován za nástroj postupné sociální transformace společnosti směrem k socialistickému řádu. Jelikož je vize komunismu opuštěná, jelikož je veřejná politika evidentně reformistická a protože je stávající socialistické myšlení založeno na gradualistickém přechodu, co může v čínském modelu zůstatvat ze socialistických idejí, je sociálnědemokratická verze socialistické teorie. Například profesor Čeng proszuje teorii, jež by mohla být dobře popsána jako sociálně demokratická s čínskými rysy.

Takový způsob myšlení nedávno mezi představiteli státního vedení zaujal význačné místo. V roce 2006 a 2007 strana prohlásila, že zachovává principy „vědeckého pohledu na rozvoj“, aby mohla budovat „harmonickou společnost“. Což mohlo znamenat posun od ideologického k pragmatickému stylu. Nicméně čínský sociální stát bude i nadále státem diktátorským. Není vyloučené, že vůdci skutečně věřili tomu, že stabilita, která představuje základ diktátorské kontroly, je nezbytná pro růst a že stát transformuje růst v adekvátní systém sociálního zabezpečení a veřejné služby pro populaci. Představa, že se čínská státostrana konstituuje jako sociální stát, proto nemusí být nutně jen fantazií.

Adopce těchto signálů byla dílem generálního tajemníka strany Chu Ťin-tchaoa a předsedy vlády Wen Ťa-paoa. Byli znepokojeni hluboce se rozeplyvající nerovností, jež se objevila v průběhu reformního období, a z ní vyplývajícího rozhořčení mezi obyvatelstvem, a neméně tím, že toto schizma mohlo reprezentovat ohrožení stability rozvoje a v konečných důsledcích stabilitu režimu samotného. „Vědecké řízení“ byl kódový jazyk označující silnější politickou kontrolu nad tržními silami, což se během tohoto období podobně znamená bez rozkladných rozdílu, v rámci níž jsou všichni občané obsluhováni státní politikou a růstem, který tato politika rozpoutala.

Zde se vůdci vraceli ke klasické socialistické teorii. Ve všech socialistických teoriích se vyskytuje preutopické meziodobí, které musí být postupně překonáno a ve kterém může být politika nepřitažlivá. Například se jedná o to, že mzdy budou drženy na nízké úrovni, protože je potřeba dosáhnout určité úrovně akumulace kapitálu. Což je chápáno jako nezbytný krok pro uskutečnění socialismu v následujícím období. Podle tohoto narativu Čína ještě stále tkví v takovém meziodobí. Jsou ještě stále vytvářeny základy pro příchod socialismu a socialismus je zde chápán jako „harmonie“. Tehdejší vůdci se dokonce zavázali k určitému datu. Hleděli patnáct let dopředu a vyhlášovali, že „harmonická společnost“ bude vybudována do roku 2020. Tehdy se Čína vymani z meziodobí a stane se ojedinelou, což znamená, že ustanoví svůj model jako nadřazený nejen ve smyslu ekonomické efektivity, ale také ve smyslu sociální kvality.

A byli to právě Chu a Wen, kteří budovali oficiální stranickou terminologii „harmonickou společnost“. Avšak s tím, že koncept a idea tkví hlouběji v čínských tradicích. Na začátku revolučního období mluvil Mao o neurčitém cíli „velké harmonie“, kterou si opět vypůjčil z konfucianšského myšlenkového základu. Na Maově pohledu bylo vylučně socialistické to, že harmonie bude nakonec možným výsledkem etapy bolestného meziodobí. A zvláštní přínos čínské tradice spočíval v konfucianšské myšlence, že je to stát – tehdy to byl císař, nyní strana –, kdo přinese harmonii všem živým bytostem. Nové vedení z let 2012–2013 možná vede Čínskou lidovou republiku do nové fáze rozvoje. A může být, že nová fáze je realizací toho, co bylo připraveno předchozím meziodobím.

To je silný narativ a v něm spočívá kontinuum Číny. Shoduje se se socialistickou teorií, myšlenkou, že něco lepšího vychází z meziodobí a že zlepšení je určeno také pro lid, a nejen pro sílu státu. Myšlenka je podporována teoretiky a v oficiálním diskurzu nabyla vlastní artikulace. Nepotřebujeme žádnou přesnou definici „harmonie“, abychom chápali, že dnešní čínská společnost není harmonická a že tato absence harmonie elegantně vysvětluje všechny strážně života v Číně a představuje pro režim výzvu. Což ale současně neznamená negaci teorie. Socialismus přece znamená výsledek meziodobí, ne harmonii během jeho samotného trvání.

Sociální stát je pravděpodobně stát neideologický. Existuje v něm nadstavba myšlenek, které orientují veřejnou politiku, avšak to nemá co dělat se silami příkazování. Sociální státy ideologické být *mohou*. Švédský stát

v období sociálnědemokratické vlády byl ideologický sociální stát, který vycházel z klasické sociálnědemokratické teorie pokojné transformace společnosti v socialismus. Jako obvykle, když státy ničí nějakou ideologii, byl tento stát sveden z pravé cesty k naprosto nepraktické, byť ideologicky logické politice. Začal v roce 1983 „třetí etapou“ svého demokratického přechodu k socialismu tím, že socializoval kontrolu nad výrobním kapitálem. Dělo se to pomocí takzvaných fondů „výdělečně činných“. Vlastnictví kapitálu bylo přeneseno na „fondy“, které byly teoreticky pod kontrolou výdělečně činných pracujících. Nicméně tento experiment okázale neuspěl jak ekonomicky, tak politicky, a v roce 1990 skončil. Tato zkušenost změnila švédskou sociální demokracii v neideologické hnutí. Švédsko pokračovalo v podobě sociálního státu dál, ale nyní je jako většina ostatních, ať už vládnou sociální demokrate nebo někdo jiný. Jedná se o sociální stát na pragmatičtějších základech, který je řízen vizí podporující zabezpečení a prosperity populace bez toho, že by byl založen na nějaké překlenovací ideologii či velké utopické vizi. Existuje tedy něco jako rozpor mezi ideologií a sociálním státem, protože ideologický stát je vždy správcem jisté svaté pravdy, která může snadno vytlačit prosperitu občanů na periferii zájmu, kde se stane druhořadou.

Sociální státy se většinou chovají aktivně v oblasti domácí i veřejné politiky. Co čini nějaký stát sociálním státem, je praktická správa. V tomto ohledu mohou sociální stát a triviální stát vypadat skoro stejně. Přestože u nich neexistují difference v oblasti aktivismu, liší se v tom, proč a jak jsou aktivistické. První se chová aktivně kvůli občanům, druhý kvůli sobě. Tedy se nejspíš budou lišit formou politiky. V triviálním státě je veřejná politika, třebaže aktivní, řízena proto, aby generovala legitimitu režimu. Sociální stát je konstruován za účelem ochrany občanů, na jejich podporu, aby měli právo na spravedlnost a možnosti volby.

Sociální stát je stát, který si nejspíš bude věřit a který ví, proč existuje, a jeho bezpečnost bude spočívat v tom, že ví, že má nějakou hodnotu. Jeho chování bude předvídatelné a nebude náchylný k avanturismu jak doma, tak vůči cizině. Je to vize Nelsona Mandely, že nová Jižní Afrika by se měla stát „duhovou zemí, která je v míru sama se sebou, a tedy i se světem“. Nicméně sociální státy *mohou* být agresivní v mezinárodních vztazích. A mohou podlehnout vlastní představě o spravedlnosti a do nějaké míry fanatismu a mohou propagovat samy sebe. Například Norsko a Švédsko nemají sílu, aby ze sebe vytvářely imperialistickou mocnost, avšak obě země využívají

své vize hodnot k tomu, aby se agresivně ve světě propagovaly a získaly na světovém jevišti maximální vliv. Norsko v roli mírotvůrce a Švédsko v roli země, jejíž model patří mezi jedinečné. Na sociální stát, který je navíc podpořen vlastní silou, není nutné z mezinárodního hlediska hezký pohled (svět může být jen rád, že Norsko a Švédsko nemají víc síly, se kterou by si mohly zahrávat). I kdyby se Čína transformovala v sociální stát, neznamenalo by to nutné, že mezinárodně je neagresivním státem. Obrát s hypotézou sociální, jež je podobná jako v případě hypotézy triviality, spočívá v tom, že sociální ideje nemusí dostačovat k tomu, aby udžely u moci státostranu. Sociální stát nemusí být státostranou. Pokud čínští vůdci definují svůj stát jako sociální stát, teoreticky by to znamenalo, že by budovali stát, ve kterém nemá strana žádné racionální zdůvodnění. To síce může být historický fakt, ale v tomto případě není potřebný. Sociální ideje nenabízejí žádné ideologické ospravedlnění kontroly ze strany státostраны.

Hypotéza síly

Silné státy jsou mocné státy, v nichž jsou stát a jeho síly podřízeny nějakému vyššímu účelu. Liší se od silných triviálních států, kde účelem státu je on samotný a víc nic. Liší se také od sociálních států, protože účel jejich existence je jiný. Sociální státy spatřují účel své existence v péči o dobro občanů. V silných státech je účel dán oficiální ideologií a občané jsou podřízeni vzeštnému ideologickému účelu.

Silné státy (nehledě na brutální diktatury, které ve svém schématu zahrnují mezi triviální státy) jsou ideologické státy a státostраны. Stát slouží vyššímu účelu, který je definován oficiální ideologií, strana je ztělesněním této ideologie a aparát státostраны slouží jako jejich hlídač. Strana je nástrojem oficiální ideologie a jako taková má nejvyšší autoritu. A stát je instrument strany, státní instituce pak mají za povinnost sloužit straně a její ideologii, občané na základě stejné logiky mají za povinnost sloužit státu a straně a poslouchat je. To vytváří a legitimizuje bezohlednost, která je silným státem endemická, protože vládně jakékoli akci, pokud je ideologicky čistá či produktivní, je jí ospravedlněna. Není to sama síla, jež činí z nějakého státu silný stát, ale způsob, jakým se síla konstituuje a je využívána. Státy jsou většínou diktátorskými státy. Praviděpodobně budou aktivistické

doma při provádění veřejné politiky, v tomto ohledu se podobají triviálním státům a sociálním státům. Ale zatímco triviální a sociální státy se mohou či nemusí chovat v mezinárodních vztazích agresivně, silné státy s velkou mírou pravděpodobnosti agresivní budou.

Čína je institucionálně vybudována jako agresivní stát. Byla dřív, v Maově éře, státem ideologickým. Otázkou nyní je, jestli reforma a politika otevření se znamenají zrušení Číny jako silného státu a proměnu v triviální stát, který je zaměřen ke svému vlastnímu přežití, nebo v sociální stát, který je zaměřen na zlepšování podmínek života svého obyvatelstva, anebo se jedná o silný stát s novými rysy. Spousta pozorovatelů věří, že reformy a politika otevřených dveří znamenají radikální odklon od maovistické minulosti a že Čína je nyní reformistická a liberalizující se a pohybuje se směrem k pluralitě a tak dál. Pokud by se naplnovala tato interpretace, jednalo by se o moje první dvě hypotézy. Avšak, jakkoliv se mnohé v Číně mění a mění se i životy Číňanů, různé pozorovatele stále opouňují tomuto optimistickému náhledu:

– Jakmile se stát konstituuje jako státostрана, existují fakta, která tvoří základ jeho podoby. Patří k nim dvojí systém kontroly. Jedná se o systém, který potřebuje ideologii a hodí se spíše k ostré diktatuře než k umírněné autokracii. Státní kontrola je ospravedlněna poslušností straně. Strana potřebuje soubor principů, které vysvětlují a dávají smysl tomu, proč a jak kontroluje stát a společnost. Představa pragmatiké, neideologické a benevolentní státostраны je cosi jako *contradictio in adjecto*.

– Strana zůstává i nadále komunistickou stranou a vůdci mluví jazykem kontinuity a socialismu, které představují charakteristický znak jejich modelu. Ti, kteří jsou přesvědčeni, že státostрана se transformovala do podoby pragmatikého státu, inklinují k názoru, že vedení opustilo ideologickou pózu a využívá ji jen jako rituál a symbol. Možná tomu tak je, ale může to být také tak, že vůdci říkají, co opravdu míní, a míní, co říkají. Je vždy nemoudré nevěřit tomu, co vůdci tvrdí o svých cílech, záměrech a výhledech, a považovat to jen za mláčené prázdne slámy.

– Termín „otevření se“ je tak trochu chybné označení situace. Co politicky následovalo, bylo znovuupevnění kontroly. Výsledkem Maových excesů bylo, že se státní kontrola rozložila. Tengovy reformy neliberalizovaly Čínu a nezabývaly ji státní kontroly, jen obnovily systém kontroly, který byl zničen.

- Konsolidace kontroly ze strany státostrostrany pokračovala i za postten-govského vedení, což v tomto ohledu přineslo spíše další utužování kontroly než následnou liberalizaci. Změny ve vedení z let 2012–2013 s sebou přinesly další konsolidaci kontroly ze strany státostrostrany.
- Nové vedení ještě víc posílilo vzájemné svazky mezi politickým aparátem a armádou a ještě víc konsolidovalo spojenectví mezi stranou a Lidovou osvobozenou armádou.
- Nové vedení podněcuje nacionalismus, militarismus a agresivitu v jazyce i v chování; jak ve smyslu propagandistickém, tak v chování se k sousedním zemím i v širším slova smyslu.

Takže přívlastky silného státu jsou stále přítomny. Finální otázka se týká ideologie. Je silný čínský stát pragmatiký, anebo pořad, či opět, ideologický, navíc k tomu, že je diktátorský? Silný stát může být benevolentní, není to nemožné, avšak silný stát, který je taktéž ideologický, to je trochu jiná záležitost. Veškerá historická zkušenost je, že silné ideologické státy jsou represivní, nelitostné a nebezpečné. Nicméně stále ještě mohou být opatrné a sofistikované v používání síly, ale když jde do tuhého ohledně ideologických pravidel a podobných věcí, stanou se záležitosti obyčejných lidí a jejich potřeby druhotné.

Pod Maem byl režim bezesporu ideologický a vládnoucí ideologie byla revoluční. Tato ideologie se zdiskreditovala a nebyla obnovena. Teng se prezentoval jako dokonaleý pragmatik, ale to se týkalo ekonomických záležitostí a z politického hlediska se jednalo o předstírání. Obnovil systém kontroly ze strany státostrostrany, když to bylo nezbytné, využíval ho nelitostně a byla to síla, která stála v roce 1989 za rozhodnutím obrátit zbraně proti lidu. Období jeho vlády bylo charakteristické utlumením ideologie. Znamenalo však v Číně konec ideologie ve prospěch postkomunistického režimu, který se chová pragmatiký, dokud se může držet u moci a kontrolovat?

Asi ne. Vůdci i nadále tvrdí, že mají právo na diktátorskou kontrolu, a na základě ideologické autority tak i číní. Ústava státu a stanovy strany (oboji dlouhé a nudné) jsou naloženy v ideologickém jazyce: marxismus-leninismus, myšlení Mao Ce-tunga, teorie Teng Siao-pchinga, nejdůležitější myšlenky systému Trojho zastoupení atd. Stanovy komunistické strany uchovávají Čyři základní principy, na něž se Teng odvolával jakožto na vodítko pro reformu a politiku otevřenosti a které zahrnují „podporu lidové demokratické diktatury“.

Pro státostrostranu není nikterak jednoduché vzdát se ideologie, protože když to provede, nezůstane zde jakékoliv ospravedlnění pro existenci jejího děsivého aparátu kontroly. Vůdci mluví i nadále ideologickým jazykem, nicméně nejasně a – opět – může být chybou nemyšlet si, že neříkají to, co se domnívají.

Pokud budeme brát vůdce vážně v tom, co říkají – a já jsem přesvědčen, že bychom měli – objeví se před námi tento možný příběh: Teng obnovil politickou kontrolu, připravoval pravidla ekonomického chování a mluvil pragmatikým jazykem. Po letech zkázy byla na chvíli přestavba státu a ekonomiky sama o sobě dostatečným účelem a nebylo třeba používat příliš ideologickou rétoriku. Avšak ve státostrostraně existuje inherentní nutkání ke kultivaci či vynalézání systému myšlenek, který by měl posloužit jako ospravedlnění diktatury a dával by jí smysl. Tengovi následovníci sice zdědili rekonstruovanou a diktátorskou státostrostranu, ale také ideologické vakuum. Tengovo poslání, totiž záchrana zdestruovaného režimu, bylo splněno. Teng však neartikuloval nový narativ, který by zahrnoval více než růst a prosperitu. Noví vůdci jako opatrovníci diktatury za mnohem normálnějších okolností opět pocítují potřebu ospravedlnit svoji vlastní existenci víc než jen v manažerských výrazech. Státostrostrana bez uznávaného vyššího účelu má problém se svojí identitou, a jakmile byla provedena Tengova reorganizace, tento problém se stal aktuální. Když ekonomický růst sám přestal všechno ospravedlňovat, vůdci se opět obrátili k ideám, možná dokonce k ideologii, aby zaplnili vakuum, které se objevilo režimu na místě identity a účelu.

Prvním pokusem ospravedlnit existenci státostrostrany byla vize „harmonické společnosti“. Nicméně tento pokus selhal. Představa sociálního státu byla příliš vzdálená čínské realitě. Selhala v tom, že se neuchytla v lidové imaginaci. Selhala v tom, že byla v rozporu s realitou ekonomické bezohlednosti a šířící se nerovnosti. Selhala v tom, že postrádala sílu nutnou k racionalizaci odůvodnění kontroly ze strany státostrostrany. Vůdci selhali v tom, že nedokázali smířit ideje, o kterých mluvili, s realitou své politiky. Jeden důvod, proč je mnoho pozorovatelů skeptických, když se čínští představitelé pokoušejí znovu předkládat nějakou ideologickou vizi, může spočívat v tom, že se tento první pokus ukázal být z valné části jen prázdňným tlacháním.

Pak v letech 2012–2013 přišla změna ve vedení. Nový vůdce Si Ťin-pching se zpočátku soustředil jen na to, aby pevně uchopil otěže moci, čehož dosáhl s působivým odhodláním a rychlostí. Teprve pak se obrátil k široké agendě reformy a začal mluvit vznosným jazykem o směru a účelu

jeho vládnutí. Pochválil Lidovou osvobozenou armádu za to, že je baštou státní moci. Mluvil o potřebě lepší disciplíny ve státostraně a upevnění pořádku a o státní kontrole. Spustil iniciativy směřující ke zefektivnění administrativního aparátu státu a jeho postavení na právní základy. Školil vysoké i nízké úředníky v tom, aby šli příkladem a vyhýbali se špatnému nebo extravagantnímu chování. Došlápnul si na korupci v systému. A zaobalil svoje iniciativy, administrativní manévry a represe do nového poselství pod heslem Snu o Číně.⁶² Jedna interpretace Snu o Číně její chápne jako druhý pokus o ideologickou obnovu poté, co selhal koncept „harmonické společnosti“. Ale státostrana je zde opět přítomná, kontroluje jako vždy, možná ještě více. Čína už dlouho postupuje vpřed po hospodářské stránce a v této oblasti není potřeba, aby se vysvětlovalo, kam směřuje. Vstupuje se do období více normálního ekonomického rozvoje, ve kterém už nebude potřeba spoléhat se tak silně jako doposud na ekonomický růst jako záruku legitimity. Režim se uplatňuje mezinárodně a o to víc potřebuje nějaký silný příběh, aby vysvětlil sám sebe. Existují potřeby ospravedlnit přetrvávání diktatury. Toto ospravedlnění by mělo být nalezeno v nějakém narativu, který je pro čínský lid atraktivní a do rozumné míry přizpůsobený historickým tradicím a aktuálnímu stavu praxe. Ve Snu Číny pak státostrana nalézá či pokouší se nalézt příběh o idejích, jež by měly ospravedlnovat její vládnutí.

Pokud je tato interpretace platná, objevují se dvě další otázky. Postačuje Sen o Číně jako systém víry k tomu, aby se z něj mohla stát ideologie? A pokud ano, o jaký druh ideologie se jedná? Tyto otázky teď nechám nezodpovězené, vrátím se k nim ke konci knihy.

Testování

Máme tři hypotézy: hypotézu triviality (stát je jen sám pro sebe), hypotézu sociální (stát je pro prosperitu obvyčejných lidí) a hypotézu síly (stát je zde kvůli vyššímu účelu). Všechny tři hypotézy jsou hodnověrné a žádná nemůže být jen tak zamítnuta.

⁶² Dávám přednost termínu „Sen o Číně“ před termínem „Čínský sen“, protože Si Ťin-pching evokoval sen o Číně, a ne sen čínského lidu. K této distinkci se ještě vrátím v Postskriptu.

Tyto hypotézy vůči sobě představují alternativy a lze je testovat. Ačkoliv skutečné případy nikdy dokonale neodpovídají teoretickým modelům, stát jako Čína musí jedné z hypotéz vyhovovat, nemůže odpovídat a hodit se k více než jedné hypotéze.

Aplikace hypotéz. Čínský stát, at už je jakéhokoliv druhu, je silný, diktátorský a konstituuje se jako státostrana. Ať už je jakéhokoliv druhu, je pravděpodobně, že funguje aktivně v domácí veřejné politice a možná je a možná není agresivní v mezinárodních vztazích. Mohli bychom si myslet, že hypotéza sociální je ta „pravá“ hypotéza, ale čínský sociální stát může dobře být i agresivní stát.

Testování hypotéz proti sobě navzájem bude postupovat ve dvou krocích. První test se týká sociální hypotézy. Kdyby byl čínský stát potvrzen jako sociální stát, znamenalo by to, že platí druhá hypotéza a neplatí zbývající dvě. Sociální stát není ani triviální stát, ani silný stát, což činí ze sociální hypotézy jádro analýzy, které budou následovat. Žádná alternativní hypotéza není věrohodná, pokud nebude vyvrácena hypotéza benevolentní.

Základem testování sociálního státu je struktura veřejné politiky, tedy způsob, jakým stát bere a jakým dává. Sociální stát nezávisí příliš na ideologii. Existuje v něm sice idea zabezpečení, rovných možností a lepších životních podmínek obyvatel státu, ale jinak stát stojí či padá na způsobech, jak bere a dává. Stát, který je zaměřen na záležitosti obvyčejných lidí a jehož politika se řídí podle této intence, je sociální stát. Což bude opět jako první hledisko, „úzké hledisko“, posuzující strukturu sociálního zabezpečení, to, zda je veřejná politika zaměřená na sociální spravedlnost či slouží pouze jako instrument zajišťování legitimity režimu. Následující krok, „širší hledisko“, posuzuje formu širšího státního systému, jehož je sociální zabezpečení součástí, zda stát ve svém celku je zaměřený k zajišťování prosperity svého lidu. Stát, který si podmaňuje a zotročuje obvyčejné lidi, se nemůže stát sociálním státem prostřednictvím toho, že je pak uplácí systémem sociálního zabezpečení.

Druhý test se týká ideologie. Pokud by byla vyvrácena sociální hypotéza, zůstávají ještě dvě další. Co tyto dvě hypotézy následně rozlišuje, je ideologie. Pokud je stát ideologický, není triviální. Funguje z důvodu, pro něco, co se skrývá za jeho pouhým sebezachováváním. Opakuji, že ideologii rozumím nejen to, že vůdci na základě nějaké ideologické představy dávají neupřímné sliby, jako je třeba „socialismus s čínskými rysy“, ale i to,

Kapitola 3

Co dělají

že musí existovat určitý artikulovaný systém víry, jenž je státostranou absorbován a který vůdci chápou jako pro sebe závazný. Je závazný také pro rozvoj, který současně vystupuje jako konečný účel a ospravedlnění. Pokud je stát v tomto smyslu ideologický, jedná se o silný stát. Avšak pokud není ideologický a není také sociální, jde o triviální stát. Což nás vede zpátky ke Snu o Číně Si Ťin-pchinga. Jsou to jen prázdné řeči, anebo reprezentují ideologické oživení?

Dnešní vládcí mají dvě základní strategie sebezachování u moci. Na jedné straně si kupují legitimitu od ovládaných, druhou rukou likvidují všechno, co by mohlo ohrožovat jejich držbu moci. Způsob, jak režim jedná se společností, představuje složitou obdobu hry na hodného a zlého policistu.

Prostředky kontroly jsou tvrdé, brutální a nelítostné. Čína je policejní stát se všudypřítomnými uniformovanými i tajnými bezpečnostními složkami. Armáda funguje jako vnitřní i vnější síla. Justice je pod stranickou kontrolou. Pronásledování, zastrážování, věznění (často svévolné a často nezákonné), mučení, bití – to všechno je rozšířené. Když se v roce 1989 režim cítil ohrožený revoltou, obrátil se k politické vraždě jako k nástroji kontroly. Cenzura toho, co je považováno za nebezpečnou informaci či vyjádření názoru, je tvrdá, včetně velkého Firewallu proti nebezpečím, jež přicházejí z internetu. Tisk je pod vládní kontrolou a jako nástroj propagandy je zdrojem informací, z čehož nutně vyplývá, že umožňuje svobodnou debatu. Internet je na tom v podstatě stejně. Propaganda a ideologická práce jsou integrální součástí vládnutí.

Prostředků, jak si kupovat legitimitu, je mnoho a jsou sofistikované. Režim udržuje a kultivuje ideologickou identitu tak, že se označuje za „socialistický“ a nyní možná za tovarnu na sny. Jsou to ale velmi flexibilní značky, které se vznášejí nad všemi vládními aktivitami jako součást nadstavby, ze

ktelé pochází dle přesvědčení režimu jeho mandát, stejně jako dřívější čínští vládcí prohlašovali, že jejich mandát k vládnutí pochází přímo z nebe. Další legitimita se čerpá ze síly režimu samotného. Zemi osvobodil, dává jí důvod k pyše, drží pohromadě a drží interní i externí hrozby stranou. Vykazuje výsledky, a tudíž nárokuje právo vládnout.

Součástí nároku vládnout je udržování stability a pořádku. To je důležité, protože ještě nedávno, což má Čína v živé paměti, v ní panoval smrtelný chaos. Skutečně se jednalo o „století ponižení“, sahalo od Opiových válek kolem roku 1840 přes vnitřní rozbroje devatenáctého století – povstání *tchaj-pchingu* a Boxerské povstání (v letech 1850–63, resp. 1899–1900, což ve skutečnosti byly občanské války) přes éru lokálních vojenských vládců, do které Čínská republika dezintegrovala po roce 1916, až po občanskou válku, která skončila v roce 1949, a katastrofy za vlády Maa. Stávající vládcí mají bezpochyby pravdu, když tvrdí, že čínský lid touží po pořádku, jelikož ví, co jeho absence znamená, a může děkovat těm, kdo mu jej poskytují. Je také pravdou, že je to pořádek chaotický a platí se za něj vysoká cena, avšak v očích Číňanů a opět na základě jejich historické zkušenosti není nijak překvapující, že pořádek, za který se platí vysoká cena, je určitě lepší než chaos, za který se platí ještě vyšší cena. Ale současně se jedná o citlivé téma. Nejposlednější chaos zapříčinil Maův despotismus a zahrnoval také největší hladomor v lidské historii, při kterém zemřelo od 30 do 40 milionů lidí (jedná se o střízlivý odhad), čili byl dílem stejného režimu, jaký nyní zajišťuje pořádek. Současní vládcí se pyšní jak tím, že komunistickou minulost opouštějí,⁶³

legitimita je odvozována z ekonomického růstu, z toho, že přírůstek obyvatelstva je pod kontrolou, a z toho, že obyvatelstvu byly uděleny ekonomické svobody: svoboda vlastnit, svoboda podnikat, vysvobození z chudoby, svoboda konzumovat, svoboda být bohatý nebo alespoň svoboda doufat ve zbohatnutí, svoboda v oblékání se, svoboda chování a svoboda cestovat, kam se člověku zlíbí. Existují limity, avšak historicky založení Číňané, či alespoň většina z nich, vědí, že se nikdy neměli tak dobře a že za to jsou zavázáni režimu, který nikoli neoprávněně může tvrdit, že mu mají za co děkovat.

Kupování si legitimity pomocí ekonomického růstu něco stojí. A tou cenou je na jedné straně rostoucí znečištění ovzduší, zničená půda a podzemní

⁶³ Autoritativní reference k hladomoru v období „Velkého skoku“ viz Yang, *Tombsone*.

vody, vyčerpání půdy a životního prostředí a vskutku děsivé pohromy, které sužují celou zemi. Za stejně děsivou lze považovat nárůstu úplatků a korupce, která ovlivňuje každodenní životy obyčejných lidí. A za další všeobecnou náklazu lze považovat zvyšující se nerovnost jak mezi venkovem a městem, tak obzvláště mezi bohatými a chudými v městských oblastech. Čína je nyní jednou z nejvíce nerovných zemí na světě, pokud jde o distribuci příjmu a bohatství, v neradostné soutěži o titul nejvíce *nerovné* země jí konkurují Jižní Afrika a dvě tři latinskoamerické země. Na jednom konci je masa extrémně chudých obyvatel, na druhém konci několik extrémně bohatých.⁶⁴ Z průzkumů víme, že tyto pohromy – znečištění, nerovnost a korupce – stojí na čele seznamu toho, co obvyčejní lidé považují ve svých životních podmínkách za nejtěžší a nejproblematictější.

Prozatím má režim dost síly a moci na uplatňování libovolně silné kontroly. To znamená, že je s to zvládnout nepokoje, které doutrají na vzdálených okrajích země, a má prostředky na to, aby zassál, kdykoliv a kdekoliv potřebuje. Na teritoriu, které je režimu podřízeno, docházelo v uplynulých letech k asi 500 „masových incidentů“ denně. Většinou se jednalo o místní protesty proti zabírání půdy a špatnému zacházení s pracujícími, většinou to byly incidenty snadno zvládnutelné. Nicméně Achillovou patou režimu je jeho legitimita. Od vlastních lidí se mu dostává mnohem menší loajalitu, než mají jeho obdivovatelé sklon se dominovat. Režim postrádá autoritu k tomu, aby vládl pomocí souhlasu ovládaných. To je jeho velká slabina a důvod, proč nemůže vládnout bez hrubé síly diktátorské kontroly. Při příležitostech, kdy režim uvolnil svoji kontrolu a povzbuzoval nebo dovolil svobodnou diskusi – hnutí nazvanému Sto květů v letech 1956–57; hnutí Zdi demokracie v roce 1979, liberální perioda, jež kulminovala v roce 1989 okupací náměstí Tchien-an-men a podobnými akcemi na jiných místech – se diskuse okamžitě proměnila ve volání po demokracii a proti režimu – a okamžitě byla potlačena. V roce 2014 mladí lidé, většinou se jednalo o studenty, zorganizovali v Hongkongu masivní manifestaci na podporu demokracie a obsadili při ní klíčová místa v obchodním centru města. Čínská vláda, která už má nad Hongkongem rozhodující moc, se moudře zdržela zásahu. Nicméně nedá se pochybovat o tom, že muži v Pekingu si povšimli toho, že v této části Číny, kde mají lidé svobodu slova a vyjadřování, mladí Číňané, pokud jsou

⁶⁴ Viz Li, Sato a Sicular, eds., *Rising Inequality in China*.

vyprovokování, vyrazí do ulic a dožadují se bezpečí a demokracie a mluví do veřejných záležitostí.

Tak to je, neboť diktatura je za všech okolností odporný režim. Vládci dělají, co mohou, aby se předvedli v co nejlépeším světle, ale spojení diktatury a souhlasu je nespojitelný kruh, v Číně jako kdekoliv jinde: kde je nedůvěra, tam dochází k utužení kontroly, což znovu vyvolává nedůvěru, která vyrukuje ještě ostřejší kontrolu – a tak pořád dokola.

Matrix moci

Piliře moci čínského systému tvoří:

- Strana
- Armáda
- Exekutiva
- Legislativa
- Police
- Justice

Strana, armáda a exekutiva (administrativa a vláda) představují tři všeproutpující a celostátní byrokratické systémy. Oddělit tyto tři opěrné piliře moci od sebe, separovat jeden od druhého, je nadměrné zjednodušování, protože v realitě jsou vzájemně hluboce provázány, být na vrcholu pyramidy moci stojí pochopitelně strana. Když se ve zprávě o činnosti vláda sama chvátila za svoje úspěchy na zasedání Všečínského shromáždění lidových zástupců v roce 2014 a dodala, že jíich nebylo dosaženo snadno, vyjádřila také svoje poděkování (v tomto pořadí) „správnému vedení Ústředního výboru strany se soudruhům Si Ťin-pchingem jako jeho generálním tajemníkem stejně jako koordinovanému úsilí celé strany, celým ozbrojeným silám a všemu lidu všech čínských etnických skupin“. (V téže zprávě z roku 2015 už jsou výslovně zmiňováni jen Ústřední výbor a Si Ťin-pching.)

Ústřední celostátní orgány představují vrchol pyramidy moci, o úroveň pod nimi stojí místní vlády, členěné obecně takto:

- Země je rozdělena do *provincií*, kterých je třicet tři, včetně pěti, které tvoří autonomní oblasti (Tibet, Sin-ťiang, Vnitřní Mongolsko, Kuang-si,

Ning-sia), čtyř samosprávných měst (Peking, Šanghaj, Čchung-čching, Tchien-ťin) a dvou zvláštních administrativních oblastí (Hongkong, Macao), přičemž obě mají odlišný politický systém, zejména Hongkong, který má rozsáhlou vnitřní samosprávu. Provincie (avšak nikoliv přímo řízená samosprávná města a zvláštní administrativní oblasti) se dále dělí na kraje a města na úrovni kraje, těch je celkem přes tři stovky (některé z nich jsou postupně vyřazovány).

– Následující úroveň představují *okresy* (občas jsou také nazývány samosprávnými územními celky), včetně měst okresní úrovně a městských čtvrtí, celkem se na této úrovni jedná asi o tři tisíce jednotek.

– Okresy jsou rozděleny na *města*, městské okrsky a městské dílčí jednotky (oblasti a podoblasti), těchto jednotek je asi 50 000.

– O úroveň níž jsou *vesnice* a jim podobné městské jednotky (komunity, pouliční výbory, sousedské výbory apod.), těch je celkem téměř 700 000. Sem patří „střediskové administrativní vesnice“, některé z nich jsou velké, a pokud jde o jejich ekonomickou a sociální strukturu, jedná se zjevně spíše o města. Mnohem víc je „skutečných“ vesnic, mnohé z nich jsou malé komunity se střediskovými obcemi, městy či velkými městy, spousta jich zmizela pod záplavou urbanizace. V rámci vesnic a místních městských jednotek existují rozličné administrativní podjednotky a výbory, které zabezpečují, že vliv strany a vlády dosahuje až do mikrolokální úrovně.⁶⁵

Matrix jednoho orgánu vedle druhého a počínaje ústřední úrovní až po lokální vytváří značně komplikovanou správní síť. Je to ohromný byrokratický systém, největší, jaký kdy byl vytvořen. Z veřejných prostředků je placeno přinejmenším 75 milionů pracovních míst (zahrnutí nejsou zaměstnanci vládou vlastněných podniků). Je to velmi plodná a na dokumentech založená politická kultura, která produkuje nikdy nekonečící záplavu papírů ve formalizovaném systému, ve kterém ústřední i místní stranické a vládní orgány vydávají různé výnosy v podobě „příkazů“ (které musí být splněny do písmene), „instrukcí“ a „usnesení“ (musí být realizovány na základě rozhodnutí místních orgánů), „oběžníků“ (pro informaci) a konečně „doporučení“ (které nicméně mají nejnížší úřednickí, již si přejí mít zachovánu přizeň, velmi dobře na paměti). Je to

⁶⁵ Nádherný portrét ekonomického a politického fungování jedné vesnice viz Saich a Hu, *Chinese Village*.

obskurní svět. Existuje dále ohromný počet různých orgánů – výbory, úřady, kanceláře a tak dále, ale aktuální forma vládnutí podle zásad a praxe má fluidní podobu a neustále se proměňuje a nemůže být vyčtena z nějakého stálého organizačního schématu. Toto byrokratické monstrum se skládá z tisíců různých jednotek, výborů a organizací, jež podávají zprávy a hlášení jedna druhé, jejich šéfové sobě navzájem a provádějí vzájemnou kontrolu způsobu, které jsou zřídka kdy přímě a jasné. Různé a oddělené pozice a výbory se zároveň překrývají na základe pravomocí jejich záměstanců. Kdo „skutečně“ rozhoduje, kdo co dělá či komu se zodpovídá, je vždy nejednoznačné.

Jedním z důsledků velikosti a složitosti je, že nejvyšší vedení stojí spoustu energie zajistit, aby byla nařízená politika sledována a implementována směrem dolů. Vůdci jsou světelné roky vzdáleni tomu, aby prostě jen rozhodli a dočkali se naplnění svého rozhodnutí. Nezmohou víc než jen neúnavně a systematicky tlačit dolů. A pokud chtějí alespoň zčásti uspět, musí si stanovit priority, vybrat si, která z svých rozhodnutí chtějí realizovat, a ostatní záležitosti nechat být. Administrativa je všudypřítomná, ale politika nezbytně výběrová.

Jednou z konsekvencí radikální ekonomické reformy, kterou zahájil Teng Siao-pching, byl nedostatek znalosti a zkušenosti čínského vedení o tom, jak provozovat tržní ekonomiku. Například existovala naivní víra, že sociální problémy budou mizet s tím, jak bude úspěšně probíhat ekonomický růst, že může být bez následků zrušeno sociální zabezpečení, jakmile začne ekonomika růst. Z pohledu vnějšího světa se mohlo zdát, že reformní proces probíhal přímo a lehce. Avšak z pohledu zevnitř byl plný zádrhelů, zátočin a charakteristický postupem pomocí metody pokusů a omylů.

Čtyři hlavní úrovně řízení ze strany vlády představují celostátní úroveň, provinční úroveň, okresy a města. Ty formují hierarchickou strukturu řízení od shora dolů. Čínská lidová republika je unitární stát a v principu v ní nejsou pravomoci rozděleny mezi celostátní a místní orgány.

Oproti tomu vesnice jsou podle ústavy autonomními jednotkami a netvoří tak součást hierarchie řízení od shora. Liší se od jiných místních územních jednotek tím, že vedení vesnic je formálně voleno obyvatelem vesnic. Přímé volby na úrovni vesnic fungují od roku 1990. Zkušenosti jsou takové, že volby samotné a výběr příslušných kandidátů jsou většinou řízeny a manipulovány venkovskými stranickými organizacemi (a někdy také vesnickými klanů) a stranickými kádři na městské úrovni, která je výš. V širše

komentovaném případě z roku 2013 vedla revolta ve vesnici Wu-kchan v provincii Kuang-tung k tomu, že ve volbách do vesnického výboru zvíťazili vůdci revolty a získali kontrolu nad výborem. Ale o dva roky později, protože strana nezapomíná ani neodpouští, stranické orgány na vyšší úrovni opět získaly nad politikou ve vesnici kontrolu a začaly vracet na místa stranické bossy, kteří byli z míst vyhnáni po volbách v roce 2012. Ve městech a správních jednotkách ještě vyšší úrovně je vedení jmenováno shora, tudíž skládá účty nahoru svým nadřízeným. Vesnice a jejich ekvivalenty tvoří nejnižší úroveň administrativních jednotek a jsou ve skutečnosti mnohem méně autonomní, než jak je to zakotveno v ústavě. Na druhé straně místní úřady, města a vyšší úrovně, které jsou v souladu s ústavou podřízeny celonárodní ústřední vládě a místním úřadům na vyšší úrovni, mají ve skutečnosti víc autonomie, než je zakotveno v ústavě. Tedy přestože je Čína formálně unitární stát, provincie (a správní jednotky ještě nižších úrovní) vládnou natolik velkou mocí, že Čína je de facto státem federálním.

Strana, exekutiva, legislativa, justice a bezpečnostní orgány vytvářejí svoje podorgány, tedy přibližně na každé úrovni směrem dolů existuje cosi jako Všečínské shromáždění lidových zástupců, na vesnické úrovni se nazývá „shromážděním“. Pouze bezpečnostní služby na nejvyšší úrovni, Lidová osvobozenecká armáda (LOA) a Lidová ozbrojená policie (LOP), si směrem dolů vytvářejí separátní místní orgány, které jsou samostatné. LOA je rozdělena do sedmi vojenských oblastí, které nerespektují rozdělení na provincie, a LOP je rozdělena do čtyřiceti pěti velitelství.⁶⁶

Strana

Vedoucí místo ve státostraně zaujímá strana.⁶⁷ Stanovuje směr a principy vládní politiky a sleduje zbytek společnosti za tím účelem, aby ostatní jak

⁶⁶ Excelentní monografie týkající se správního rozdělení státostранy jsou Lieberthal, a kol. eds., *China's Political Development*, Saich, *Governance and Politics of China*, Joseph, ed., *Politics in China*, Lieberthal, *Governing China* a Lam, *Chinese Politics in the Era of Xi Jinping*. Organizace LOA nyní prochází změnami.

⁶⁷ Autoritativní analýza viz Shambaugh, *China's Communist Party*.

veřejní, tak privátní hráči dodržovali a následovali stranickou linii. V průběhu let probíhala vnitřní diskuse o tom, jak by to strana měla provádět a jak těsně by měla všechno kolem kontrolovat. Ovšem v praxi existovaly značné výchylky – během Kulturní revoluce se samotná architektura státostrany rozpadla, nicméně pozoruhodnou věcí je, jak idea a praxe vedení všeho z pozice vládnoucí strany přetrvává a přežívá. Čína se sice modernizuje, ale strana i nadále dominuje společnosti, přestože je založená na zjevně zastaralých leninských principech. Teoreticky je to tak, že strana je správcem oficiální ideologie, která slednocuje lid, doslova spojuje srdce lidí, a lpení na oficiální ideologii je univerzální povinnost a něco, co strana musí o sobě podporovat a zajišťovat, a na tomto základě může vést Čínu ke stabilitě a síle.

Strana je v čínské společnosti všudypřítomná.⁶⁸ Strana je přítomná na ústřední i místní úrovni v každé vládní organizaci, v každé vojenské jednotce, v každé řídící organizaci města, vesnice a přídružené obce, v každé škole, na každé univerzitě, univerzitní katedře, ve všech studentských kolejiích, v každém podniku a v každé oficiálně registrované společenské organizaci.⁶⁹ Vojenské a bezpečnostní složky jsou pod stranickou kontrolou a velením. Strana je všudypřítomná prostřednictvím stranických výborů, stranických buněk, stranických sekretariátů a stranických představitelů a prostřednictvím příznivých celostátních organizací. Dokonce i v Hongkongu, který ústavně nepatří přímo pod státostranu a Komunistická strana Číny v něm oficiálně neexistuje (jelikož není formálně registrována), strana udržuje rozsáhlou polotajnou síť, kterou hongkongská politička a demokracická aktivistka Christine Lohová popisuje jako „podzemní frontu“.

Být je správné říkat, že strana je všudypřítomná, neznamená to stále ještě doslovnou všudypřítomnost. Existují aktivity a organizace, které „by měly“ být pod přímým dohledem, ale z nějakých důvodů se mu vyhnují. Ne všichni straníci zastupují kompetentní, někteří se chovají lhostejně

⁶⁸ Dvě poslední, informované a informativní knihy představují McGregor, *The Party* a Callick, *The Party Forever*. Obě přinášejí jedno poselství: Komunistická strana Číny je všudypřítomná.

⁶⁹ „Společenská organizace“ je oficiální označení každé organizace, která není přímou součástí strany nebo aparátu státostраны.

a někteří jen předstírají plnění svých povinností. Strana možná může být všudypřítomná, ale ještě ne nutně opravdu všude. Ještě stále pracuje na své přítomnosti a dohledu v privátním podnikatelském sektoru (nyňi zatím pronikla asi do 85 procent soukromých podniků). Ale absence dohledu je ještě stále zřídkaovou výjimkou. S některými výhradami lze poříad tvrdit, že Čína je země, ve které ví strana všechno.

Úlohou stranických orgánů a organizací je sledovat a shromažďovat informace, hlásit nahoru, provádět příkazy a propagandu směřem dolů a kontrolovat. Dvojící rozhodujících aktivit stranického systému jsou sběr informací a šíření propagandy, do těchto činností je zapojen veškerý stranický aparát. Informace jsou shromažďovány neustále, osobně i jinými aktivitami, zejména se to týká čehokoliv, co vypadá jako organizování a formování jiných sítí. V Číně „oni“ vědí všechno, co se děje. Shora dolů propaganda zasahuje do všech částí společnosti. Strana kontroluje, co se děje ve veřejných a privátních organizacích skrze svoje právo souhlasu či veta. Všichni vědí, že kdekoliv je přítomna strana, je přítomen také svrchovaný rozhodčí, který stojí na stráží proti jakémoliv známce „nestability“. Zdola prolíná mnoho známek nestability, ale jen málo je z toho neznámo či nepozorováno. Vzpouira, která je snadno zvládnutelná, nebývá nutně rozdracena, avšak ta, která představuje nebezpečí, ano, zejména když se jedná o revoltu, která hrozí ze strany nějaké jiné sítě či je organizována.

Komunistická strana Číny je organizace avantgardních kádrů v tradici „demokratického centralismu“. Má ještě pořad přes 87 milionů členů, na tento počet se během padesáti let vyšplhala její členská základna z 20 milionů, jsou organizováni ve více než 3,5 milionu základních organizací. Těchto asi 10 procent dospělého obyvatelstva Číny představuje organizovaný základ čínského systému. Ti, kteří chtějí, aby se jim dařilo dobře, ti nejlepší a nejbystřejší (s výjimkou odhodlaných disidentů) zaplňují řady strany. Pochoptitelně jen minorita z nich tvoří okruh stranických funkcionářů, kteří mají výkonnou pravomoc, ale dokonce i tato pečlivě vybraná skupina čítá miliony členů. Co bylo kdysi stranou rolníků, dělníků a vojáků, je nyní technokratickou stranou, jejíž členové jsou vzděláni víc, než je průměr populace, mají vyšší příjmy, a stále do strany narůstá příliv odborníků a podnikatelů. Být členem strany znamená způsob vzestupu a způsob ochrany tohoto vzestupu. Například za získání místa v dokonce jen provinčním Všečínském

shromáždění lidových zástupců se platí velké peníze.⁷⁰ Aby se člověk mohl stát členem komunistické strany, musí být doporučen stávajícími členy, projít si zkušební dobou, absolvovat zkoušky, prokazovat loajalitu a být schválen stranickým orgánem na vyšší úrovni.

Ač je správně prohlásit, že strana stojí v čele, implikuje to, že někdo jiný musí zákonitě vykonávat její vůli. A to by měla být vláda a její rozličné organizace. Ale i když na jedné straně lze tvrdit, že vláda vykonává to, k čemu ji strana instruuje, na straně druhé by bylo chybou se domnívat, že platí nominální rozdělení na stranu a vládu, protože takové rozdělení v praxi neexistuje. Většina lidí, kteří sedí kdekoliv v systému na vedoucích pozicích od shora až dolů, na pozicích ve státem vlastněných podnicích a dalších těsně či volně přidružených orgánech a organizacích, jsou členové strany.

Jako druhou nezbytnou výhradu k vedoucí úloze strany je třeba uvést, že strana nebyla nikdy jednotná. V praxi strany v průběhu času existují kolísání a výkyvy. Strana je rozdělená na základě ideologického a pragmatického směřování na frakce, koalice a byrokratické útvary, na skupiny, které zastávají ústřední či lokální zájmy.⁷¹ V daných limitech je interní diskuse o směřování politiky tolerována a do jisté míry dokonce shora podněcována. Tento systém byl popsán jako „konzultatívni leninismus“.⁷² Co je však potlačováno, není nutné diskuse či opozice, ale systematická a systematická opozice. Systém funguje jako konkurence myšlenek. Důvěryhodní poradci a think-tanky státostrany vedou nevěřejnou debatu o politice. Mají k dispozici skrze důvěrné zprávy a poradny propojení na vrcholné vedení. Ústřední stranická škola vydává přinejmenším jeden nevěřejný časopis *Interní refer-*

⁷⁰ Ve Všečínském shromáždění lidových zástupců zasedalo v roce 2014 podle údajů *Financial Times* 86 multimilionářů z celkového počtu jeho 2 900 delegátů; což je víc oproti 83 v roce 2013; v Čínském lidovém politickém poradním shromáždění (CLPPS) sedělo dalších 96 multimilionářů, opět navyšeni z 52, kteří byli jeho členy o rok dříve. Výjimečně bohatí delegáti pocházejí z prvních přiček seznamu bohatých a stávají se ještě bohatšími a rychleji, než je průměr u výjimečně bohatých v zemi. V roce 2015 bylo podle v Šanghaji sídlícího časopisu *Hurun Report* 203 ze sledovaných 1 271 nejbohatších Číňanů delegáty Všečínského shromáždění lidových zástupců a Čínského lidového politického poradního shromáždění.

⁷¹ Viz Callahan, *China: The Pessoptimistic Nation*, a Leonard, *What Does China Think?*

⁷² Viz Tsang, „Consultative Leninism: China's new political framework“.

rence o ideologii a teorii, který je distribuován jen interně a pár desítkám lidí. Jedná se o řízenou otevřenost, která prospívá režimu tím, že demonstruje, že orgány moci jsou naživu a reflektují a napomáhají zajišťování toho, že politika, která je přijatá a praktikovaná, obstojí před zkouškou myšlení. Napomáhá systému, aby se ochránil před excesy a extremismem a směřoval ke konsenzu a kompromisu. Nicméně pro vedení je i tak obtížné být smělé, rozhodné a umožňovat právo veta různým nátlakovým skupinám.

Vedení je centralizováno směrem nahoru. Vrcholnými orgány jsou Politbyro, které má asi dvacet pět členů. Skutečným centrem moci je pak Stálý výbor Politbyra, který má sedm členů (ke smížení z počtu devíti členů došlo v roce 2012), a generální tajemník, který je podle stávající zvyklosti současně prezidentem. Pokud v systému existuje nějaký svrchovaný národní vůdce, pak je to generální tajemník-prezident, avšak ústřední vláda v éře po Teng Siao-pchingovi byla vždy záležitostí kolektivní a neexistoval žádný jediný držitel moci. Mao zastával funkci předsedy strany, ale tento titul se následně přestal používat (od roku 1982). V období vlády Tenga tento nezastával formálně žádnou vrcholnou funkci s jedinou výjimkou – v letech 1981–1989 byl předsedou Ústřední vojenské komise. Stávající vůdce Si Ťin-pching zastává současně funkce generálního tajemníka strany, předsedy Ústřední vojenské komise a státního prezidenta – nastolil tak odvažný styl vedení z první řady. Pod formální zásadou kolektivismu ale záleží enormně na jednotlivcích a stranická hra o moc je založena na personálních spojeních, klientelismu a patronátech. Vůdci a jiné respektované osoby se mezi sebou složitě zaplétají, aby dostali svoje chráněnce na autoritativní pozice, a pak využívají vztahů se svými stoupenci, aby ovlivňovali politiku.

Vrcholní straníční funkcionáři jsou formálně voleni Ústředním výborem, který má 370 členů a schází se jednou dvakrát do roka. Jedná se o důležitá stranická „pléna“, ze kterých vycházejí důležitá rozhodnutí, byť zde nejsou připravována. Ústřední výbor je volen na sjezdu Čínského komunistické strany, který má 2 000 delegátů a schází se jednou za pět let. Ve skutečnosti jsou výsledky voleb ujednány předem prostřednictvím více či méně viditelných procedur, ačkoli nyní je stanoven postup, který by měl volbám dodávat zář reality, totiž že je nominováno o pár kandidátů víc, než je počet dostupných funkcí. A dokonce i formální procedury jsou složitě. Například Ústřední výbor volí členy Politbyra a jeho Stálý výbor pak nominuje tajemníky Sekretariátu a Ústřední výbor pak následně tajemníky Sekretariátu zvolí či schválí.

Stranickou administrativu řídí Sekretariát, čtyři hlavní oddělení, jako je třeba to pro organizaci a propagandu, a různá administrativní oddělení. Mocná Ústřední disciplinární komise stojí na vrcholu seznamu oddělení a dohlíží na to, aby kádry dodržovaly stanovenou linii. Komise funguje jako stranická policie a stranická soudní moc a má moc chránit členy strany před „civilní“ justicí. Její moc byla posílena usnesením 3. stranického pléna v roce 2013 a 4. pléna v roce 2014 tak, že stranické disciplinární orgány na nižších úrovních se nyní zodpovídají přímo ústřední komisi a již se jí nezodpovídají prostřednictvím místních stranických orgánů. Tento posun znamenal přesun kontrolní moci z lokálních na ústřední orgány a stal se nástrojem, který například poskytl Si Ťin-pchingovu protikorupčnímu tažení větší sílu a možnosti, než jakými disponovaly na tomto poli všechny předchozí pokusy.

Strana také určuje členy Ústřední vojenské komise, jež má jedenáct členů; je to vrcholná a klíčová instituce národního vedení a její předseda je fakticky vrchním velitelem ozbrojených sil. Tato komise neustále podává zprávy jak straně, tak exekutivě, avšak reálně se jedná o stranickou komisi, a tímto prostřednictvím ozbrojenými silami vládne strana. Ústřední vojenská komise je třetím hlavním těžším mocí systému, vedle stranického Politbyra a vládní Státní rady.

Vrcholní představitelé řídí aparát vládnutí tak, že si mezi sebou rozdělí funkční odpovědnosti a vedou pracovní komise a výbory, které jsou složeny ze členů strany a vlády, kteří jsou odborníky na příslušném poli. Nejdůležitějšími obory působnosti jsou stranické záležitosti, vládní činnost, propaganda a ideologie, státní bezpečnost a zahraniční záležitosti, které společně pokrývají všechny oblasti a následně stanovují další oblasti zájmu. Pracovní komise jsou různého druhu, jejich počet je neznámý a jejich personální obsazení často také. Tyto komise a výbory pracují tiše a mimo dohled, představují nástroje strany ve vytváření podrobných koncepcí a kontrol. Na svém příslušném poli zájmu řídí práci řady byrokratických orgánů. Většina z nich je řízena členem Stálého výboru Politbyra či alespoň členem Politbyra a členové Stálého výboru Politbyra obvykle mají na starost přinejmenším dvě oblasti.

Třetí plénum strany v roce 2013 odsouhlasilo vznik dvou nových vrcholných vedoucích pracovních výborů. Výboru národní bezpečnosti a Vedoucího skupiny ÚV pro reformu, oba s téměř neomezenými kompetencemi. Krátce poté vznikly dva další výbory, jeden pro internetové informace a bezpečnost

a druhý pro vojenskou reformu, všechny vede Si Ťin-pching. Je již také předsedou pracovní komise pro ekonomickou politiku, všechny tyto funkce slouží k upevnění jeho pozice. Nové komise a výbory tvoří součást schématu politické reformy, jež má posílit roli ústřední kontroly.

Vrcholní straníční a vládní činitelé mají k dispozici osobní sekretariáty s tajemníky a poradci. Ti tvoří šéfovo spojení se systémem a dohromady formují síť „činitelů“, která funguje za scénou. Vrcholní představitelé mají k dispozici ochranu, což jim propůjčuje patinu fyzické síly. Vrcholní představitelé žijí v pohodlí a bezpečí v izolovaném uzavřeném areálu v Pekingu v *Čung-nanchaj*. V zemi, ve které potraviny, jak každý dobře ví, jsou nezdravé, nebezpečně a kontaminované, jsou vrcholní představitelé zásobováni bezpečnými potravinovými produkty. Ve městě, které je otráveno znečištěným ovzduším, se tyto pohlaví díky filtračním systémům těší z čistého vzduchu.

Ke straně je přidružena řada dalších organizací, byt technicky netvoří její součást. Nejdůležitějšími jsou Komunistický svaz mládeže, Všečínský svaz odborových svazů, Všečínský svaz studentů a Všečínský svaz žen; všechny se charakterizují jako masové hnutí, dalšími jsou nevládní organizace čili Svaz NGO a Všečínský svaz průmyslu a obchodu, ve kterém jsou organizovány privátní podniky. Všechny tyto přidružené organizace jsou označovány za „masové organizace“, které je nutno odlišovat od „společenských organizací“, které jsou formálně nezávislé. Stávající politickou linií je omezovat prostor působení společenských organizací. Během roku 2015 vznikla přinejvětší legislativa a předpisy pro činnost zahraničních organizací v širokém slova smyslu. K tomu, aby mohly být zaregistrovány a mohly v Číně fungovat, budou napříště potřebovat souhlas tajné policie.⁷³ Pokud jde o čínské NGO, Politbyro vydalo rozhodnutí, že ve všech společenských, kulturních a ekonomických organizacích musí být zřízeny stranické skupiny. Pokud jde o masové organizace, v červenci 2015 vydalo Politbyro usnesení, které následovalo po podobných usneseních v témže roce, o „posílení práce masových organizací“, ve kterém vyzvalo úředníky a kádry na všech úrovních, aby zaktivizovaly činnost masových organizací. Efektem tohoto obchvatného manévru je, že občanská společnost se stala méně občanskou a více kontrolovanou.

⁷³ V roce 2016 nebylo ještě o konečné podobě legislativy pro zahraniční NGO stále rozhodnuto.

Je povoleno osm „nekomunistických“ demokratických stran, které jsou vítělně loajální ke komunistické straně. Patří mezi ně také strana Kuomintang, která má 50 000 členů a byla zformována po revoluci v roce 1949 levým křídlem Kuomintangu, které neprchlo na Tchaj-wan. Tyto strany jsou nominálně zastoupeny ve Všečínském shromáždění lidových zástupců a místních shromážděních lidových zástupců, a v Čínském lidovém politickém poradním shromáždění, avšak pod kontrolou KSČ. Tedy strana je vlastně větší, než by měla být. Systém více stran lze považovat za součást korporativní sítě, která inkorporuje veřejné a soukromé instituce a sdružení a jednotlivce do velké symbiózy, jež je kontrolována od shora dolů.

Vnější pozorovatel inklinuje k tomu, aby viděl KSČ jako nevyzpytatelnou a neprůhlednou. Tak to sice je, ale není to tak zlé, jak se všeobecně myslí. Od úrovně vesnice nahoru stojí v čele stranické organizace tajemník, který má zástupce (typicky dva nebo tři v každé vesnici) a stranický výbor. Až na městskou úroveň existují disciplinární komise, podávající zprávy nahoru k Ústřední disciplinární komisi. Strana řídí a provozuje asi 2800 politických a administrativních škol, počínaje Ústřední stranickou školou, která má nádherné sídlo hned vedle pekingského Letního paláce. Školy nabízejí kratší (asi dva tři měsíce či méně) a delší (zhruba rok) kurzy pro kádry s ambicí dostat se nahoru, které často mají povinnost navštěvovat kurzy v praxi videlných intervalech.

Pravidlem je, že funkcionáři jsou jmenováni následující horní úrovní, takže každý stranický funkcionář je odpovědný směrem vzhůru, stejně jako v jakékoliv jiné byrokratické organizaci. Výjimku z tohoto pravidla představují nejnižší úroveň, vesnické, a nejvyšší úroveň. Na vesnické úrovni si členové strany sami volí tajemníky, ale pouze „z některých“, neboť zvolení tajemníci musí být schváleni nebo mohou být vetováni stranickými funkcionáři, stojícími o úroveň nahoru. Na nejvyšší úrovni se vedení musí samo znovuzvolit anebo samoobnovit, a zde se celá záležitost začíná stávat skutečně neprůhlednou. Formálně jsou vedoucí představitelé voleni Ústředním výborem na celostátním stranickém sjezdu, ale ve skutečnosti jsou volby prostřednictvím komplikovaných diskusí, vyjednávání a manipulací mezi jednotlivými stranickými frakcemi připraveny předem. Celý tento proces byl zjednodušen (a více či méně zatřesen) časovým omezením vykonávání funkce a pravidly pro odchod do důchodu – funkční období pro výkon vrcholné funkce je omezeno na pět let, maximální podřízení funkce po dvě volební období a maximální věk pro

začátek výkonu funkce pro další období je omezen na šedesát sedm let, ale stále je to proces komplikovaný (pravidla volebních období a věku odchodu do důchodu mohou být změněna, když je zapotřebí). Starí straníční představitelé se často se svými názory vyrojí ze zapomenutí a zapojují se do zákulisních machinací, aby nejláký problém urovnali a zmanipulovali výsledky.

Stranická organizace je leninská od shora až dolů, takže na každé úrovni je stranický tajemník odpovědný generálnímu tajemníkovi, který je šéfem. Ale straníční představitelé pracují s pomocí stranických výborů. Což se děje až k úrovni celostátního sjezdu. Jeho účastníci se formálně rekrutují zdola. Na vesnické úrovni je stranický výbor volen členy strany, ale opět pouze „z některých“ členů, protože konečný výběr je kontrolován shora z úrovně měst. Odsud směrem nahoru určují stranické výbory „delegáty“, někteří z nich jsou určeni stranickými výbory zdola, někteří jsou vybráni různými dalšími orgány. Celostátní stranický sjezd se skládá z delegátů z provincií a ze stranických a vládních oddělení, státem vlastněných podniků, bank, armády a policie a skupiny pozvaných delegátů, většinou se jedná o zasloužilé členy strany.

Formálně strana nerozhoduje o politice, ale podle jejích stanov „zajišťuje vedení a poskytuje pomoc administrativním oddělením“ a dalším orgánům. Zákony schvaluje Všečínské shromáždění lidových zástupců a rozhodnutí vlády schvaluje Státní rada. Nicméně strana rozhoduje o tom, co bude rozhodnuto, určuje hlavní rozhodovatele a monitoruje, jak je politika implementována. V čínské společnosti se nic (důležitého) nestane, co by strana nechtěla (čimž nemá být řečeno, že to, co strana chce, se vždy uskuteční).

První úkol, totiž rozhodování o tom, co bude rozhodnuto, si strana zajišťuje dvěma způsoby: příkazy a doporučeními. Příkazy, včetně jmenování do funkcí, jsou vydávány v psané podobě jako rezoluce, komuniké či jinými formami. Například když se v roce 1978 strana rozhodla, že se v Číně zahájí období reformem a politika otevírání se světu, toto politické směřování bylo odsouhlaseno na 3. plénu 11. ústředního výboru, které se odehrálo v Pekingu ve dnech 18.–22. prosince toho roku. Ústřední výbor to oznámil v „komuniké“, které bylo přijato 22. prosince; v něm bylo shrnuto toto rozhodnutí a z něj plynoucí závěry. Nová politika byla dílem Teng Siao-pchinga, který byl v roce 1977 podruhé rehabilitován a byl hyní s to ji nějak formalizovat.

Ale jak se ukázalo, nejednalo se o konec celé záležitosti. Konzervativci ve straně i nadále vzdorovali reformnímu směru. Probíhaly neustálé boje

o vedoucí pozice, ve kterých Teng obvykle zvištěl, avšak po revolte v roce 1989 visel osud reformy na vlásku. Teng, byť už oficiálně v důchodu, dokázal situaci zvrátit zpět směrem k reformnímu směřování pomocí chytrého a elegantního politikářeni, které v roce 1992 vstoupilo ve známost jako „jižní inspekční cesta“ po čínském nejvíc prosperujícím regionu, dokázal jasně ukázat výhody reformem, jejich veřejnou podporu a ostře zasáhnut. Byť k rozhodnutí o reformě došlo o čtrnáct let dříve, teprve teď se reforma stala nezvratnou skutečností.

Důležitá 3. plénium v roce 2013 a 4. plénium v roce 2014 skončila jako obvykle vydáním komuniké. Ta byla spíše nic neříkající a matoucí, ale asi po týdnu byla zašitěna autoritou generálního tajemníka a následovalo vydání shrnujících dokumentů označené jako „usnesení“, ve kterém byly ambiciózní reformní programy podrobně popsány. V případě roku 2014 ještě následoval jeden dokument, totiž „vysvětlení“ generálního tajemníka.

Takže ze strany plyne proud příkazů, u kterých se očekává, že se jim ostatní podrobí. Avšak koordinace veřejné politiky není nikdy prostého vydávání příkazů a už určitě ne v tak velkém a komplexním systému, jako je ten čínský. Je zapotřebí použít ještě další, subtilnější prostředky, zčásti vydat příkazy na podporu a povzbuzení, zčásti jako alternativu k bezohlednému řízení prostřednictvím jen vydávání příkazů. Čínští vůdci jsou obratní ve vysílání politických signálů: připravují a rozšiřují slogany, fráze, výzvy a kampaně. Když se po Maově smrti stal v roce 1976 předsedou strany Chua Kuo-feng, slíbil, že bude pokračovat ve „všem“, co Mao řekl či udělal, a tento „všechismus“ se stal signálem pro směřování politiky. Chu Ťin-tchao, generální tajemník a prezident do roku 2012, využil sloganů „harmonické společnosti“ a „vědeckého rozvoje“, aby se pokusil zmírnit posedlost růstem HDP větším důrazem na starost o sociální spravedlnost a vyrovnávání rozdílů mezi provinciemi. V roce 2007, když Chu na schůzi Politbyra přišel s tématem ilegálního zabírání půdy místními vládami, učinil tak tím, že naléhal na schválení rezoluce o „rozporech a problémech“ venkova. Což byl signál pro nižší orgány, aby se prakticky s problémem vypořádaly. Co bylo zpočátku provedeno nahoře, to byl jen signál. Pak už to bylo na těch dole po linii vedení, aby s tím něco udělali. Napřed pro provinční vlády, aby přijaly výzvy k boji, a následně pro vlády na nižších úrovních, aby konaly podle tlaku, který na ně vyvíjely provinční orgány. Třebaže později ústřední vláda ustavila další byrokratické orgány, které měly dohlížet na využívání půdy na venkově,

není jasné, k čemu nakonec došlo či co se kde udělo. A v roce 2013 přišel Si Ťin-pching se Snem o Číně jako s velkým sloganem.

Druhým úkolem strany je sledovat, jak se pokračuje v následování vůle vůdců a jak s ní postup souhlasí. Což se zaprvé provádí prostředky brutální kontroly, kterou má diktatura k dispozici, a zadrubé přitomosti stranických výborů a orgánů v nestranických organizacích všeho druhu.

Navíc, což je důležité, strana kontroluje personální záležitosti a jmenování do funkcí ve všech sektorech a na všech úrovních státostřany, což zahrnuje orgány státní správy, armádu, justici, policii, státem vlastněné podniky, kulturní instituce, média, akademickou půdu, univerzity, instituty a školy. To se děje prostřednictvím striktního řízení kádrů, je to známo jako nomenklaturní systém, v principu se jedná o systém funkcí, které jsou pod stranickou kontrolou, a o seznam kandidátů na tyto funkce. Kandidáti jsou každoročně vyhodnocováni a jejich výkony jsou odsťupňovány na bodové stupnici ve vztahu ke stanoveným prioritám, cílům a ukazatelů výkonu, což ústí v to, že jsou klasifikováni jako vynikající, kompetentní nebo nezpůsobilí. Vyhodnocování provádějí činitelé, kteří jsou o stupeň výše, v případě mladších kádrů jejich vlastní vedoucí. Vedoucí kádry se smluvně zavazují k dosažení určitých výkonů s ohledem na politické priority a jsou osobně zodpovědní za dosažení těchto cílů. Straničtí a administrativní vedoucí podléhají hodnocení na „demokratických schůzích“, kde jsou hodnoceni kolegy a zástupci spodních „mas“. Dobrý výkon je podmínkou povýšení a dále je odměňován ekonomickými bonusy, povýšením ve stranické hierarchii či atraktivními označeními (jako třeba „pokročilý vedoucí“, „vzorový vedoucí“ nebo „vznačný stranický tajemník“). Prostřednictvím tohoto systému nejenže strana kontroluje přidělování funkcí a povýšování; politické priority, které jsou určovány shora, se mění v osobní pobídky, činitelé se odpovídají nahoru a povýšování závisí na tom, jak kádry uspokojí ty nahoře.

Osobní řízení je v této formě vykonáváno až do udivujících detailů a je efektivním nástrojem kontroly kádrů. Avšak je to také systém, který je plný chyb. Je skrz naskrz prolezlý korupcí a kupováním a prodáváním funkcí a povýšování. Činovníci se identifikují s příkazy shora a staví se indiférentně k zájmem lidí na nižší úrovni, které řídí, zbaveni možnosti dohledu. Pokud si vedoucí vylouží priority chybně či s chybným odhadem bodového ohodnocení, mohou se začít hromadit deformace. A jako s každým dosahováním a plněním nějakých cílů, je hojně rozšířeno podvádění a hlášení

nepravdivých údajů, což je něco, co nemůže být jednoduše kontrolováno těmi, kteří velí svrchu a nic nevědí, snad jen teoreticky, o skutečných podmínkách dole, nicméně ti dole je o nich neinformují. Nedávno se udělovalo nejvíce bodů (v detailech se jednotlivé oblasti země různí) za ekonomický růst, udržování sociálního pořádku, výnosy z výběru daní a dodržování cílů v oblasti kontroly porodnosti, zatímco starosti o kvalitu životního prostředí a sociální zabezpečení se počítaly za méně bodů.

Armáda

Lidová osvobozenecká armáda (LOA) je ozbrojeným křídlem strany. Je ko-
nečným garantem moci a síly státostřany a je v pohotovosti, aby mohla být mobilizována k zásahu kdykoliv a kdekoliv v zemi (novou síť vysokorychlostních železnic se tato schopnost ohromně zvětšila). V současnosti se jedná o víceméně profesionální vojenskou organizaci, což je výsledek nedávného vývoje a zkušeností zděděných z předchozích dvou inkarnací. V prvním období, zhruba v Maově éře, byla LOA kombinovanou vojenskopolitickou organizací a byla silně zapojena do politického rozhodování a státní správy. Ve druhém období, zhruba v Tengově éře, se přeorientovala do kombinované vojenskopolitické organizace a její politická role ustoupila do pozadí. Státní finance byly vyčerpané a Teng dal vojenskému velení na vědomí, že si musí najít jiné zdroje financování, a ponoukal je k tomu, aby se armáda pustila do podnikání. Armáda se do něj s potěšením pustila a prosadila se v ohromném měřítku v oblastech výroby, vývoje, ve farmaceutickém průmyslu, zahraničním obchodě, hotelnictví, zábavě a dalších. Většinou se jednalo o nelegální aktivity, které byly navíc zatíženy korupcí. Toto období skončilo během devadesátých let, kdy bylo LOA přislíbeno adekvátní financování z reformovaného státního rozpočtu a byla přinucena zbavit se svých podnikatelských aktivit, byť zdaleka ne všech a přidružená korupce také zůstala. Dnes je ve svém postavení brána velmi vážně a těší se účtě obyvatelstva.

LOA je pořád velmi významnou a vlivnou součástí čínského politického systému. Nejenže vládne ve prospěch strany zbraněmi, ale je také reprezentována v hlavních státních orgánech a nepřímo má na schůzích vrcholných orgánů i právo veta. Téměř všichni důstojníci LOA jsou členy strany. Ti, kteří chtějí vládnout Číně, musí mít podporu těch, kteří vedou poslední aparát

fyzické síly. Když v roce 2012 Si Ťin-pching vyhrál v bitvě o vedení strany a byl schopný získat předsednictví v Ústřední vojenské komisi, provedl to ihned a bez zaváhání. Bylo to možné zčásti díky jeho konexím ve vojenském systému. A jakmile se ocitl ve funkci, okamžitě se armádě odvděčil a začal se jí pro její význam pro národ vlíchnocovat, navýšil jí rozpočet a upevnil těsnou jednotu strana–armáda.

Armáda tedy zůstává integrální částí aparátu vládnutí. Měřeno počtem personálu, jedná se o organizaci mající 2 až 3 miliony vojáků.⁷⁴ Navíc k roli zajištění bezpečnosti státu jsou posádky LOA po celé zemi využívány k vnitřním úkolům, jako jsou pomoc při katastrofách, zajišťování lidských zdrojů při velkých stavebních projektech (novní pravděpodobně v menší míře) a k potlačování občanských nepokojů (být významné úkoly v oblasti bezpečnosti stále větší měrou na sebe přebírá Lidová ozbrojená policie).

LOA je pod politickou kontrolou strany prostřednictvím Ústřední vojenské komise. Ministerstvo obrany je hlavně administrativním orgánem bez nezávislé velitelské kapacity. Systém je naplněn stranickou kontrolou a chráněn před jakoukoliv jinou civilní kontrolou. LOA provozuje síť podniků vojenského průmyslu, dopravní prostředky včetně letišť a železnic, vzdělávací instituce až na univerzitní úroveň a svůj vlastní soudní systém.

Ústřední vojenské komisi je podřízen generální štáb s rozličnými administrativními odděleními, organizace pozemního vojska, námořnictva a letectva, milice a záložní síly a sedm vojenských oblastí. Lidová ozbrojená policie je odpovědná jak Ústřední vojenské komisi, tak Státní radě.

Exekutiva

Státní správu řídí Státní rada, která je nominálně výkonným orgánem legislatury, tedy zákonodárného sboru. Jedná se o orgán velikosti asi dvaceti pěti členů, který vede předseda vlády a sestává z ministrů a předsedů hlavních komisí. Ale nebyli bychom v Číně – jeden vedoucí orgán je málo. Na vrcholku Státní rady stojí její Výkonný výbor, který sestává z předsedy vlády, čtyř náměstků předsedy vlády, pěti státních tajemníků (superministrů s širokými pravomocemi) a generálního tajemníka.

⁷⁴ V září 2015 oznámil Si Ťin-pching zamýšlenou redukci armády o 300 000 mužů.